

maar geen muur; een geschilderde vroomheid in prachtige kleuren, maar zonder dat de geur des levens er van uitgaat, dan is Sion naam geen schild, maar een schriklijk gevaar; en is er geen ergertoe stand denkbaar dan van iemand, die in zulk een Sion als een geruste voortleef en in zulk een denkbeeldig Jeruzalem als een verkeerde slapend met adrijft op den straat.

Dan vindt ge soms heele gezinnen waar alles orthodox toegaat, en heele geslachten die voor Sion staan ingeschreven, en heele dorpen die bij Sion gerekend worden, ja heele landstrecken die onder Sion's schaduw haar kudden doen weiden, en dat er aldoor geroepen wordt: »Vrede, vrede en geen gevaar!», en dat ze denken: »Wij zijn rijk en verrijkt geworden en hebben geen dings gebrek!», en dat er toch eigenlijk niets dan een *moeras* is van wateren die eens vloeten maar nu stilstaande wateren zijn geworden, omdat de adels des Heeren er het woud niet meer doorademt.

Toch behoeft het kennersoog zich tusschen die echte Sionieten en die valscheij genusten in Sion niet te vergissen. Immers hun uiting is juist tegenovergesteld.

Voor die valscheij genusten is hun vroom vormleven het een en al, maar naar den levenden God vragen ze niet. Ze drinken uit de beek en ze weiden op de velden, maar om den Herder hunner ziele roepen ze niet. Hun Sion is een gekunsteld, geen wezenlijk Sion. Een Sion onder een glazen stolp, waar geen stofje inwaait, maar niet het echte Sion, waarin het trillen en dreunen van de majesteit des Heeren HEEREN wordt gevoeld.

En daarom vindt ge dit verschil, dat die valscheij genusten in Sion den kwaden dag altoos verre stellen; en zich de breuke van het huis Jozefs niet aantrekken; en geen lijden om Sion en geen zorg voor zichzelf kennen; maar als welvoldende en zelfgenoegzame kinderen Abrahams zich vermaken binnen het gordijn van hun heilige tent; en juist daardoor geen schok in de ziel en geen ritseling in het woud, en geen etbarming met anderen kennen. Wat gaan hun de volken achter Bazaan aan? Niets kan in hun heilig Sion hen deren!

Maar zoo zijn degenen, die *werkelijk* rust in het echte Sion vinden, niet.

Eer omgekeerd voelen zij keer op keer een onrust in de ziel, alsof de fundamenten van Sion zelf schokten en dremden. Hun stormt het gedruis in de hooge spitsen der torens en in de toppen der boomen, die Sion omringen. Zij hooren God den Heere werken, en het maderen van zijn Majesteit is hun ontzaglijk.

Neen, ze zijn niet gerust, dan door de spanning van de *onrust* heen.

Want aldoor dreunt hun de stem hun Gods in het oor, en dan beven ze, tot de volmaakte liefde straks de vrees weer indrijft.

Zij merken zijn oordeelen en ze sidderen; en schrikken bij de gedachte van wat uit de zwangere wolken van zijn Majesteit straks de volken en de natien, en ook hun woonstede, ja de kerke Gods, treffen zal.

Om hen gist alles en kookt alles. Het leeft en trilt en ritselt. Een machtig, majesteits golvende van de Mogendheid des Heeren in zijn Koninklijk bruisen.

En dan de vraag, of dat oordeel tegen hen komt of *voor* hen strijden zal.

o, Straks overwint het geloof weer, en dan jubelen ze te midden van den stormwind; maar toch ze kennen ook de benepenheid des harten, als eigen schuld en zonde hen zoo wreed omverwerpt.

En dan liggen ze neder als dood aan zijn voeten! Tot Hij de hand weer op hen legt en ze leven mogen.

En aan en in dien nood leeren ze het dan, om allen hoogmoed en trotsche verheffing over het medescheepel hartgrondig te verfoeien, tot er in hun ziele invloed iets van goddelijk mededoen en van erbarmen met wie Sion nog niet kent.

KUYPER.

Amsterdam, 22 Juni, 1888.

In het geding van de Amsterdamsche Kerkvoogdij is dan nu beslissing gevallen, en de Hooze Raad heeft goedgekeurd, de Kerkvoogden daarbij zelfs als intervenienten te moeten atwijzen.

Dit bericht heeft ons geweldig aangegrepen.

Immers, hier zijn dan nu mannen, die wettig benoemd zijn; benoemd eer het Conflict ontstond, en tegen wier benoeming geen enkel bezwaar ooit is ingebracht; mannen, die, na benoemd te zijn, als bij eed beloofd hebben, het beheer niet te zullen overgeven; dan daartoe door den rechter gedwongen; mannen, die, toen anderen die gelijke belofte deden, hun belofte schonden, pal bleven staan, en trouw aan eed en plicht, voor de rechten der gemeente gestreden hebben; mannen, die, in onwankelbaar vertrouwen op dit hun goed en deugdelijk recht ook bij den aardschen rechter om handhaving van hun rechten kwamen; — en die nu moeten ervaren, dat de hoogste rechter in het land wel niet heeft durven zeggen, dat ze ongelijk hadden, maar toch toeliet dat de tegenpartij hun het handhaven van hun recht onmogelijk maakte.

Natuurlijk voegt hun berusting in dit vonnis, en erkennen ze dat de rechter, die het uitsprak op aarde, macht van Godswege bezat, niet om uit te maken wat recht voor God is, maar wat als recht in Nederland zal gelden.

De Hooze Raad had te beslissen. Maar toch te beslissen niet verder dan voor de rechtverhoudingen in het uitzwendige, zonder dat daarmee ook maar één oogenblik hun zekerheid kon worden geschoot, dat kerkvoogden in het wezen der zaak, dat ze naar wezenlijk recht, dat ze voor God gelijk, volkomen gelijk hadden; en dat alleen een navel die voor het oog der rechtters trolt, hen tot deze uitspraak heeft kunnen brengen.

Ziehier de *Consideranten* waarop de Hooze Raad den 15 Juni j.l. vonnis sloeg.

Overwegende, dat daargelaten de vraag of het Cl. B. doende wat des Bijz. Kerke Raads is enz., tot het constateren van zoodanige afscheiding bevoegd is, in allen gevallen vaststaat, dat de vier heeren, reeds voor de dagvaarding in revisie, waren leden van de Ned. Gereformeerde kerk te Amsterdam (doleerende), welk feit door de verweerde in revisie is gesteld en door de eischers niet is tegengesproken.

O. Dat die Kerk, gelijk uit het overgelegde Kerke Raadsboekje blijkt en dat door de eischers in revisie niet is tegengesproken, heeft een eigen organisatie en geheel staat buiten het Synodaal verband der Ned. Herv. Kerk, zooals dit bij art. 4 van het Alg. regl. is omschreven.

O. Dat die heeren dus, door — met de kennelijke bedoeling om zich geheel te onttrekken aan het voormelde Bestuur van de Ned. Herv. Kerk — leden te worden van een ander kerkgenootschap dan dit, waarvoor zij thans optreden, getoond hebben niet meer te zijn leden van het laatste, en dus ook niet meer kunnen zijn leden der Commissie, waarvoor zij thans optreden, etc.

Al de grond waarop het vonnis rust is derhalve de overweging, dat er een nieuw kerkgenootschap is opgericht; dat de verzoekers om interventie zich daarbij aansloten; en dat zij derhalve ophielden leden der kerk en dus ook Kerkvoogden te zijn.

Wat dunkt u van deze redeneering?

Niet een filosoof, maar de Hooze Raad sprekt.

Eilieve, hoe anders dan naar de wet van 1853 weet de Hooze Raad, welke kerkgenootschappen er bestaan?

Hoe kan de Hooze Raad het optreden van een nieuw kerkgenootschap in rechten constateren, waar de handelende personen unaniem bij den Koning en dus in rechten verklaard hebben, dat juist niet te willen, niet te beoogen, en ook niet te hebben gedaan?

Waar, in welke wet staat geschreven, dat aansluiting aan een andere bestuursorganisatie overgaan is in een ander kerkgenootschap?

Wat recht heeft de Hooze Raad om te beweren, dat ik niet te gelijker tijd tot twee kerkgenootschappen kan behooren?

Hoe kan ooit door den Hooze Raad, tegenover het officiële stuk dat naar den Koning ging, bewijs geput uit een *kerkboed* of een *handboekje*?

Zoo vermenigvuldigen zich de vragen, en onze verbazing blijft aanhouden, dat de Hooze Raad tot zulk een beslissing konen kon.

Is dit dan nu de vrucht van de breede studie der rechten, die in dit hoogste college het zuiverst schitteren moest in haar doorzichtigheid?

Strekt zulk een vonnis nu om het recht en het rechtsbesef in het midden der natie te sterken?

We vragen slechts.

Althans zoolang de rechtsgrond waarop deze uitspraak steunt, niet wordt aangegeven.

Immers is de Hooze Raad niet meer, als vroeger, geroepen tot het verrichten van politieke machtsdaden, om te handhaven wat in zijn oogen orde en regemaat eischen, doch heeft dat college alleen te beslechten wat uit de vaststaande rechtsbeginselen logisch voortvloeit.

Het zachtste oordeel dat over dit vonnis gaan kan is, dat deze mannen te veel buiten het kerkelijke leven stonden, om te weten wat ze door dit vonnis op kerkelijke terrein deden.

Aan den Heere zij het overgegeven!

Hij beschikt.

Toch is er aan deze uitspraak weer één goede zijde.

Onze vele broederen, die nog met hooftelijken omslag door de Synodale besturen geplaagd worden, kunnen nu veilig den hoofdelijken omslag weigeren.

Immers de Hooze Raad heeft nu uitge-maakt, dat wie tot een kerk in doleantie behoort, *ex ipso* burgerrechtelijk ophielt lid te zijn van de bestaande gemeenschap.

Ook in dit opzicht een zonderling arrest.

Het is een kostelijk werk dat Prof. Wielenga verrichtte, door kort voor de Synoden saam komen nog eens heel de quaestie, die tusschen de strijdende broederen in geschil ligt, principieel en historisch toe te lichten.

En daarbij is het ons uiteraard een oorzaak van geheel ongeveinsde vreugde, dat hij bijna op elk punt niet slechts tot gelijke resultaten komt, als wij kwamen, maar bovendien deze resultaten nog scherper formuleert.

Ons een vreugde niet om het gelijk, dat we daardoor krijgen, maar omdat nu uitkomt, hoe de strijd die gevoerd werd, volstrekt niet een strijd is tusschen „gescheidenen“ en „doleerenden“ maar een manlijke strijd over den eisch der beginselen en de lessen der historie.

Voor al twee punten komt dit uit.

Voorreest wat aangaat de finale breuke met het Synodaal Genootschap. Immers Wielenga heeft den moed en de eerlijkheid om onbewimpeld te erkennen, dat deze breuke ook bij ons volkomen is, en bij hen nooit, zoolmin als bij ons, oorspronkelijk verder dan het Genootschap reikte.

Bij al het gebrekkige in vorming en ontwikkeling werkt er een *beginst* in en wordt er krachtens dat beginsel een gang in waargenomen, waarmee we niet kunnen, niet mogen breken.

In dezen zijn we gehonden. Dat is geen quaestie van geven en nemen, schikken en ploien.

Dat beginsel is: *Christus de Heere, naar zijn Woord Souverein op het heilig erf zijner doorgedochte kerk*. Dat beginsel nu heeft ons, volgens Gods Woord, naar Art. 28 onzer Confessie gebracht tot *afschieding* van het Herv. Genootschap, van de Synodale Herv. kerk van 1816 met den aankleve van dien, of wilt ge liever, tot *wederkeering* tot leer, tucht en dienst der vaderen, waarbij Confessie en Kerkenorde jure suo haar oude rechten en haar oude plaats hermaant.

Acte van *Afscheiding of Wederkeering* luidde de titel van het eenvoudige en gedenswaardige stuk, waarmee de gemeente den Heeren te Ulrum ten jare 1854 brak met de Synodale Herv. kerk. Niet Acte van Afscheiding alleen, ook niet van Afscheiding en Wederkeering, maar van Afscheiding of Wederkeering. De Afscheiding zelf is een Wederkeering. Maar

ook niet: Acte van *stichting* of *oprichting* of zelfs *formatie* der kerk. Neen! om *reformatie* was het te doen. Om reformatie van de kerken deser landen, die als plantingen des Heeren, naar zijne wonderbare trouw nooit geheel zijn vernield en verdwenen, ook niet, toen ze geheel *gedesformeerde* en *gedesorganiseerde*, in reglementaire boeien geklonken, zich sedert 1816 bevonden in het Synodale Babel. Zich bevonden onder de macht van het Genootschap, dat naar zijn beginsel en aard en werkzaamheid zich evenzeer *valsche kerk* heeft getoond als de *ecclēsia Papalis*, de *Pauselijke kerk van Rome*.

Terugkeer tot dat Genootschap, of ook zelfs maar weer met een enkelen draad aan dat Genootschap of wat dezes Genootschaps is, te worden verbonden, er kan, en mag zelfs niet aan worden gedacht. Elke schijn zelfs moet in dezen worden gemedend.

Indien de Doleerenden te dezer zaak ook maar iets van ons verschilden, er zou onzerzijds aan geen *hereeniging* kunnen of mogen worden gedacht.

Door Gods trouwe leiding is echter hunnerzijds de breuke met de Synodale Hervormde kerk even volkomen en *beslist*, al nemen ze ook tegenover de *achtergeblevenen* een enigszins andere houding aan.

Hieraan hebben wij onzerzijds niets toe te voegen, en we verstaan niet hoe er nog broederen zijn, die ons aanwrijven, dat we eigenlijk toch nog wel aan het Genootschap vastzitten.

Met geen band en met geen koord, met geen draad en met geen vezel meer.

Mits men nu maar wel in het oog houde, dat breuke met het Genootschap nooit verder kan reiken dan tot breuke met al wat dit Genootschap was, is, wrocht of organiseerde, en dus nooit achter 1816 kan teruggaan.

En ten tweede wijzen we op zijn oordeel over het Statuut van 1869.

Ons werd het zoo euveld geduid, dat we dit „Reglement“ als een Statuut qualificeerden.

En wat zegt Wielenga er nu van?

Te dezer zake zijn, zooals bekend is, de gevoelens niet weinig gedeeld.

Terwijl de een er slechts een „*Kennisgeving*“ in ziet, een ding van zeer onschuldigen aard, noemt een ander het een „*Statuut*“ en wel van zeer gevaarlijke strekking.

De officiële titel is: *Reglement of de inrichting en het bestuur der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland*. En gelijk zijn naam is, is zijn aard. Het is een *Reglement* in den eigenlijken zin des woords en niet al den aankleve van dien.

Volgens de eerste opvatting zou het dan eigenlijk niets anders zijn dan een *begeleidende Missie* ter indiening van de eigenlijke Reglementen. Dat dit de *bedoeling* geweest is van de inzenders, is mogelijk. Ik wil dit zelfs gaarne aannemen. Te meer als ik denk aan het te dezer zake behandelde op de Synode van 1869.

Dat het echter de *strekking* van het stuk is, kan, naar ik vrees, bezwaarlijk worden volgehouden. Niet slechts is daarmee de inhoud zelf in strijd, maar ook rijmt het niet met de plaats, die het in verband met de wet op de kerkgenootschappen (wet van 1853) in de regeling van de staatsrechtelijke verhouding der kerk inneemt.

Of het dan den naam van „*Statuut*“ verdient? Dat hangt er van af, wat ge door „*Statuut*“ verstaat. Kramer vertolkt het o. m. als „een stichtings- en grondwet van een genootschap.“ Een wet dus of reglement, waarin de organisatie, de inrichting of het bestuur van een genootschap omschreven of geregeld wordt, hetzij bloot tot regeling der zaken in eigen hoerem, hetzij ook om dienovereenkomstig in de rechtsfeer van den Staat te worden geboekt.

Zoo opgevat is er tegen die bewering weinig of niets in te brengen. Ter voldoening aan Art. 1, alin. 2 van de wet, regerende het toezicht op de onderscheidene kerkgenootschappen is het opgesteld en ingediend. En op die indiening, de indiening van dat stuk, is de Christelijke Gereformeerde kerk als zoodanig in „legale verhouding tot de Regeering“ gekomen, door deze als zoodanig in haar rechtsfeer ingeboekt. Het bevat in zijn vijf artikelen de bepalingen betreffende de inrichting en het bestuur zoolks die naar het zoeven genoemde Art. van de Regeering moeten worden „meegegeeld.“

Volgens de toelichting van den Minister van Justitie (22 Aug. 1853) was het der Regeering daarbij alleen te doen om „de organisatie van de kerkgenootschappen te kennen, ten einde maatregelen te kunnen nemen tot behoud van rust en orde en om te weten of de Staatswetten, die palen stellen, worden overschreden.“

„Haar oogmerk is niet om op het gebied der godsdienst zelve te treden. Zij verlangt alleen mededeeling van de regeling van het kerkgenootschap.“

Bedenke men daarbij wel, dat naar de vigeerende wetten „kerkgenootschappen“ voor de Regeering niets anders zijn dan „vrije vereenigingen“, „particuliere vereenigingen“ en „burgerlijke genootschappen.“ In de zitting der Tweede Kamer van 20 Aug. 1853 werd dit door Thorbecke, ook met een beroep op de Grondwet, geconstateerd, terwijl Groen van Prinsterer reeds bij de begroeting van 1850 datzelfde had uitgesproken.

In het oog van de Regeering bevat dus het „Reglement“ naar de Wet van 1853 een omschrijving van de organisatie der Christelijke Kerk.

Om de inwendige regeling van „leer en godsdienst“ is het haar niet te doen, slechts om de organisatie, voorzover zij naar buiten optreedt en met het burger- en staatsrechtelijk terrein in aanraking komt.

Wij houden ons wat *teer, kerkeering* en *ereedienst* betreft naar de Schrift aan Confessie, Kerkenorde en Liturgie. De Regeering heeft natuurlijk daar niets tegen.

De Regeering houdt zich naar de Grondwet in betrekking tot de kerkgenootschappen aan „de wet van 1853.“

Maar nu bestaat er tusschen de kerk en de Regeering het Reglement van 1869. In de verhouding tot en aanraking met elkander hebben we ons daaraan te houden.

Uit een formeel oogpunt zelfs is het dus niet maar een bloote „*kennisgeving*“, die andere stukken begeleidt en daarmee haar dienst heeft gedaan. Het is in den eigenlijken zin des woords een Reglement, een bindend stuk, waarin „de bepalingen van inrichting en bestuur van het kerkgenootschap“ zijn aangegeven, of, om in de taal van den Minister te spreken, waarin de organisatie is omschreven.

De „Koninklijke erkenning“ is dan ook daarop gegrond en de Synodale Commissie vindt daarin alleen haar rechtsgrond van handelen voor de haar kompeterende zaken bij de Regeering.

In „de legale“ of, wilt ge liever, staatsrechtelijke verhouding der Christel. Kerk tot de Regeering vormt dus het Reglement van 1869 met de missive der „Koninklijke erkenning“ en de Instructie der Synodale Commissie een drievoudig snoer, dat in zijn aard en strekking het geheele organisme der kerk omvat en in zijn kracht niet mag worden onderschat, al schijnt het tot nog toe slapende.

Niet toevallig wordt het in onze Synodale Handelingen, meermalen, 200 o. a. zelfs door de Commissie voor het ontwerp op het Beheer der kerkelijke goederen (Art. 181 der Synode van 1879) het *Grondreglement* genoemd. In onze staatsrechtelijke verhouding tot de Regeering is het dat dan ook.

Aan dit *formeel* of aan de plaats, die het in de organisatie der Kerk inneemt, wat de verhouding tot de Regeering betreft, beantwoordt het dan ook volkomen uit een materieel oogpunt of wat den inhoud aangaat.

En even ongunstig oordeelt hij over den inhoud.

Ook met den besten wil kan ik den inhoud van het Reglement niet in overeenstemming brengen met de beginselen en den aard der Kerk. Kerkeering.

Volgens deze is elke plaatselijke gemeente een zelfstandig openbaar van het verborgen lichaam van Christus, een genadige schepping des Heeren door zijn Geest en Woord. Zij bestaat jure suo, en niet door een wilsdaad van menschen, zoolks dat met elke andere vereeniging het geval is. Haar vrijheid of recht van bestaan hangt niet van menscheijke willekeur, zelfs niet van de Overheid af. Zij is een zelfstandig lichaam, bestaande naar het recht en de genade haars Heeren, onder zijn Souverein bewind. Naar den Woorde Gods en den aard van haar leven is zij echter geroepen, met andere plaatselijke kerken Christi, die van eenzelfde belijdenis zijn, in kerkelijke gemeenschappen te treden.

Het Kerkeverband gaat dus uit van de plaatselijke kerken. Deze vereenigen zich. Welk kan men in gezonden zin spreken van een Provinciale of Nationale kerk, maar men houde onder het oog dat deze slechts de totaliteit is der plaatselijke kerken van gewest of land, zoolks die met eenzelfde Confessie naar eenzelfde Kerkenorde leven.

Van deze beschouwing gaan de wetten onzes lands niet uit. Volgens deze zijn, zoolks we reeds opmerkten, de „kerkgenootschappen“ niets anders dan „vrije, particuliere“ of ook „burgerlijke vereenigingen“, die zich eigenlijk in niets van andere vereenigingen onderscheiden, behalve in het *godsdienstige* doel, waarmede ze *opgericht* zijn.

Volgens deze beschouwing is eerst het Genootschap, eerst de Vereeniging met hare leden en dan de gemeenten of de afdelingen, waarin zij zich splitsen. Zoo b. v. de Vereeniging voor Geref. Schoolonderwijs. De leden, waar ook verspreid in Nederland, vormen saam, in die *hoedanigheid*, de Vereeniging. Zij maken het Genootschap uit. Deze echter kunnen zich tot een *plaatselijke afdeling* vereenigen. Maar om lid van een *plaatselijke afdeling* te kunnen worden, moet men eerst lid van de Vereeniging zelve of „Hoofdvereeniging“ zijn. Hier vormen dus niet de deelen of de plaatselijke afdelingen het geheel, dat doen de leden, als zoodanig, en het geheel splitst zich, deelt zich door plaatselijke organisatie der leden in deelen.

Dit stelsel nu, het Collegialistische genoemd, verwerpt de Christel. Kerk met geheel haar hart voor hare kerkelijke organisatie. Getuige haar Confessie en haar Kerkenorde. Getuige ook de practijk der Kerkeering, zoolks die tot nog toe in haar midden wordt uitgeoefend trots het bestaan der Synodale Commissie naar het Reglement.

En zij kan niet anders dan het te haten met innerlijken afkeer, maar ook de Regeering kan niet anders dan het als een dierbaar troetelkind te koesteren.

Afgedacht van alles is het daarom alreë een gevaarlijke proefneming twee zulke uiteenlopende stelsels in een Reglement met elkander in bevredigende aanraking te brengen. Een proefneming, welke, zou men zoo zeggen, noodwendig schipbreuk moet lijden.

De kerk gaat uit van de Presbyt. beginselen, de Regeering van de Collegialistische. De kerk is daarbij naar de Schrift gebonden aan Confessie en Kerkenorde, de Regeering naar de Grondwet aan de Wet van 1853.

Het Reglement moet dus uitgaan van de Presbyt. beginselen der kerk en toch ook aansluiting vinden bij de Collegialistische der Regeering. Het moet wortelen in Confessie en Kerkenorde en toch houvast vinden in de Wet van 1853. Een schier halsofbrekende toer.

Als ik dit in aanmerking neem dan moet ik het Reglement bewonderen en heb ik niets dan eerbied voor de mannen, die het in orde hebben gebracht.

Materialiter is er alles in opgenomen wat men uit een Presbyt. oogpunt maar kan wenschen, Confessie, Catechismus, Leeregels van Dordrecht, Kerkenorde, Liturgie. Uitmendend. Het kan niet beter.

Maar *formaliter* zijn de bliken niet te miskennen hoe moeilijk en teeder de taak was om een *Geref. kerk* in „legale verhouding“ te brengen met een Overheid, voor wie naar de vigeerende wetten kerken of kerkgenootschappen slechts particuliere vereenigingen zijn.

Tusschen hem en ons is de strijd dus uitgestreden. Dank zij de uitnemende en grondige historische onderzoekingen waartoe hij overging en de scherpte waarmee hij het ontleedmes hanteerde, zag hij de waarheid en vond den moed ze te belijden.

En voegt men hier nu bij, dat hij ook in dit stuk allerlei gewichtige historische bijzonderheden herinnert, die uit het leven van zijn eigen kerk genomen zijn, en o. a. onweerlegbaar aantoon, dat het fameuse Statuut van 1869 eigenlijk heel anders door de Synode van Middelburg bedoeld was; alsook, dat hij dit alles inkleedt op een wijze, die van hartelijke, ongeveinsde liefde voor zijn broederen getuigt, dan is de gissing zeker niet gewaagd, dat dit vlugschrift bestemd is, om merkbaan indruk te maken, en een machtigen schakel te vormen voor de hereeniging, die beiderzijds door de vroomsten en de besten zoo hartelijk wordt begeerd.

We zijn zovoel gevorderd.

Er is reeds zovoel wat vastgevroren zat losgedooid, wat verstijfd was gesmolten,

En al is het dan ook, dat bij enkele broederen onder ons en aan de overzij nog aarzeling bestaat over den *modus quo*, over het wenschelijke, over het plichtmatige, over het van God gebodene der ineensmelting zijn *allen* het eens geworden.

In dit opzicht staan ook Beuker en Gispén, ook Littooy en Diemer nu aan onze zijde.

De heer Doc. De Cock maakt een opmerking over de editie van de Dordsche Kerkenordening van 1619, die tot tweemaal toe door Dr. Kuiper is uitgegeven.

Hij beweert namelijk dat in Art. 77 van deze Kerkenordening een opzettelijke verandering is aangebracht, die feitelijk den tekst vervalscht en een ander stelsel er heeft ingedragen.

In de Kerkenordening sprak Art. 77 van „de stilzwijgende bewilliging der kerken.“ Dit werd gedrukt: „met stilzwijgende bewilliging der kerke.“

En dit nu, zoo beweert de heer Doc. De Cock, is onjuist.

„Der kerken“ is, naar hij meent, in Art. 77 een *meervoud*, en Dr. Kuiper beging een fout, met dit meervoud in een *enkelvoud* te veranderen.

En overmits nu juist de vraag over de plaatselijke kerken en de gemeenschapskerke tusschen hem en ons in geschil ligt, waant hij in dit artikel een machtig steunpunt voor zijn opinie te hebben gevonden en Dr. Kuiper op de vingers te hebben getikt, als had hij, om zijn eigen opinie in de Kerkenordening in te dragen, den tekst van de Kerkenordening eigendunkelijk en wilkeurig en wederrechtelijk veranderd.

Zoo raen ziet een zware en grove beschuldiging.

We hoopen ons hiervan in ons volgend nummer te zuiveren, en alsdan aan te toonen:

1°, dat der kerken in de taal van dien tijd zoolw enkel- als meervoud kan zijn;

2°, dat de Latijnsche tekst uitwijst, dat het hier enkelvoud moet zijn;

3°, dat de heer Doc. De Cock zelf zich vergiste, en op grond van die vergissing, ons betichtte tegen alle recht en rede in.

KUYPER.

Het Statuut van 1869.

III. (Slot.)

Ons derde bezwaar tegen den inhoud schuilt in de vertakking van *Besturen*, die door dit Reglement in de Christelijke Gereformeerde kerk is ingevoerd.

Het bepaalt dienaangaande in art. 3 dit:

Ingevolge de Kerkorde, vermeld in Art. 1, wordt het bestuur over de bijzondere gemeenten gevoerd door de Kerkeraden, met betrekking tot eenige gemeenten gezamenlijk, in een gedeelte van een provincie, door de Classieke Vergaderingen; voor zovoel al de gemeenten in een Provincie betreft, door de Provinciale Vergaderingen; en wat aangaat de geheele Christelijke Gereformeerde Kerk, door de Algemeene Synode.

Hier is dus, hoezeer ook op verschoonende en benattende wijze, een geheele opklimming, een geheele vertakking, een soort hiërarchie van kerkelijke besturen ingevoerd.

Een *bestuur* over de geheele Christelijke Gereformeerde kerk, t. w. de Algemeene Synode. Een reeks van tien *onderbesturen* over al de deelen van deze éne kerk, die in eenzeldige provincie liggen, in de Provinciale Synoden. Een nog breeder reeks ondergeschikte besturen over die deelen der kerk, die in een klassikaal ressort liggen, in de *Classes*. En eindelijk de zeer breede reeks van de meest ondergeschikte besturen over één enkel onderdeel der éne kerk, in de *Kerkeraden*.

Wel hebben de opstellers van dit Reglement gevoeld, dat ze hier voor een moeilijke lading stonden, en hebben ze dan ook een dubbele poging aangewend om deze moeilijke lading te ontduiken.

Ze merkten toch zeer goed, dat in de Dordsche Kerkenordening de *Kerkeraden* volstrekt niet een zoo ondergeschikte rol vervulde, maar veeleer het college was, dat alle macht, die in de Synode zetelde, aan die Synode toeverbracht. En anderszins ontging het hun niet, dat de Synoden in de Kerkenordening van 1619 nooit als *besturen* voorkamen.

Toch kon van den anderen kant Art. 1 en 2 van hun Reglement in Art. 3 niet weer ongedaan worden gemaakt. Het collegiale denkbeeld van één kerk met deelen, en dienovereenkomstig van een opperbestuur met onderbesturen, kon niet prijsgegeven.

En het is om deze innerlijke tegenstrijdigheid, dat ze nu de spits punt poogden al te stompen, door niet te spreken van *besturen*, maar van een *uitoefenen van bestuur*, en ook bij de aanduiding van de wijze en de trappen waarin dat bestuur werd uitgeoefend, niet bij het *geheel* begonnen, maar bij de *deelen*.

Dit waardeeren we dan ook, maar het betert de zaak niet.

Immers het feit blijft dan toch, dat er ook volgens dit artikel een eenheid van éne kerk is; dat deze éne kerk in *gemeenten* is ingedeeld; en dat én over deze *éne kerk*, én over de deelen ervan alnu *besturen* worden ingesteld en aan den Koning als zoodanig worden aangewezen.

Derhalve één *bestuur* is, t. w. in de *Kerkeraden*, en dat deze Kerkeraden correspondentie en onderling toezicht uitoefenen in vergaderingen waarin zij saamkomen, kan op dit standpunt niet worden volgehouden.

Wel is de fout der Synodale hiërarchie

gemedend ingesteld geoorloofd en de min legd dit artikel vinctiale Het Regl

at bij enkele
overij nog
dus quo, over
plichtmatige,
er ineenmel-
den.
ker en Gls-
nu aan onze

Art. 77 van
kerkerken."
stijlwigende

heer Doc.

teent, in Art.
yper beging
een enkel-

ang over de
meenschaps-
geschiedt ligt,
lichtig steun-
en gevonden
s te hebben
in opinie in
en, den tekst
lunktelij en
eranderd.
n grove be-

ons volgend
adan aan te

al van dien
d kan zijn;
uitwijst, dat
e Cock zelf
in die ver-
le recht en

KUYPER

1869.

den inhoud
sturen, die
stelijke Ge-

art. 3 dit:

id in Art. 1,
sondere men
geden; met
geramenlijk
ste, door de
ooft al de
eft, door de
tangaat de
Kerk, door

o verschoon-
een geheele
akking, een
besturen in-

Christelijke
Algemeene
derbesturen
ie kerk, die
in de Proce-
deeler reeks

sort liggen,
eer breede
ikte bestu-
r éene kerk,

dit Regie-
een moeie-
de dan ook
d om deze

at in de
Kerkeraad
schikte rol
ge was, dat
etelde, aan
erijds ont-
oden in de
ils besturen

ant Art. 1
Art. 3 niet
Het col-
met deelen,
perbestuur
ijsgegeven,
tegenstrijt
poogden
preken van
en van be-
ing van de
stuur werd
begonnen,

maar het

och, dat er
enheid van
kerk in ge-
over deze
ervan alsnu
den in de
Kerkerken.

t. w. in de
traden cor-
t uittoele-
aankomen,
den volge-

hiorarchie

gemenen, en zijn er geen Classicale Besturen
ingesteld, maar is de Classe zelf als bestuur
geoorloofd, doch de Provinciale Synoden en
de Algemeene Synode dragen niet-
min legaal en in rechten, naar luid van
dit artikel geheel het karakter van de Pro-
vinciale Kerkbesturen en de Synode uit
het Reglement van 1816.

Het „soggenchap“ dat onze vaderen
aan meerdere kerken over de enkele ker-
ken opdroegen, en naar Gods Woord toek-
enden, is hier ontwaard in een bestuurs-
macht, door een college over een deel
der gemeenschap uitgeoefend. Immers in
art. 2 wordt de éne kerk uitdrukkelijk
een gemeenschap genoemd, niet van kerken,
maar van leden, en de gemeenten komen
dus niet anders voor dan als groepen leden
uit deze gemeenschap.

Toch was men ook hier nog niet mede
geholpen. De consequentie van het onjuist
gekozen beginsel dreef met onweerstaan-
bare kracht voort en verder, en zoo komen
we ten slotte vanzelf op onze vierde be-
denking, gelegen in de fatale Synodale Com-
missie, waarvan art. 4, 5 en 6 de instelling
regelt.

Het was een lastig geval.
Men bedoele buiten kijf een presby-
teriale kerkregeling te oeticooreeren, maar
verviel in de fout, om haar te borduren
op collegiaal stramen.

Wat vloede daaruit voort?
Maar immers, dat men voor deze ge-
schapen eenheid, voor deze in het leven
getreden gemeenschap, voor dit staatsrecht-
telijk georganiseerde genootschap, een blij-
vend, een duurzaam, een constant orgaan
noodig had, waardoor het met den Staat
in verband stond.

Een genootschap, een gemeenschap, een
staatsrechtelijke corporatie kan niet slapen.
Ze moet altoos vindbaar zijn.

Had men nu, in de goede lijn loopend,
de particuliere of plaatselijke kerk als staatsrecht-
telijke eenheid laten erkennen, zoo had dit
geen bezwaar opgeleverd. Immers de Kerk-
raad is er altijd, en in den Kerkeraad ware
alsdan het natuurlijke orgaan geboden ge-
weest, om op te treden bij de Regeering.

Maar dien weg sloeg men niet in. Niet
de plaatselijke kerk, maar de kerk over
heel het land zoo eenheid wezen.

Maar hoe nu?
Waar was dan nu het orgaan, waardoor
de Regeering met deze nieuw geschapen
collegiale eenheid contact en verbinding
krijgen kon?

Dit kon natuurlijk niet in de Kerkeraad
gevoonden, want deze kwamen slechts op
voor deeltjes van de eenheid. Het kon ook
niet gevonden in de Classen of Provinciale Syn-
oden, want deze representeerden ook slechts
brokstukken van de gemeenschap, en kwa-
men bovendien slechts een enkel maal
saam. Het moest dus wel gevonden in de
Algemeene Synode, overmits deze alleen
het bestuur over heel het genootschap
voerde, en dus alleen het recht had, om
de eenheid te representeren.

Had men derhalve een permanente
Synode kunnen scheppen, zoo ware de
zaak gevonden geweest.

Maar dit ging niet.
De Algemeene Synode vergadert slechts
eenmaal in de drie jaren, en als ze uiteen-
gaat, is het ook met haar uit. Zelfs het
moderamen blijft niet. Zoo is de Synode
niet gesloten of zelfs de prases is weer
een gansch gewoon mensch.

Waar zou men nu dan het zoo onmisbare
orgaan voor alle contact met de Regeering
vinden?

Het was er eenvoudig niet, en het kon
er niet zijn, omdat de presbyteriale kerk-
regering zulk een gemeenschap of genootschap
of staatsrechtelijke eenheid niet kent; en
er aan iets dat niet bestaat ook geen or-
gaan kan uitgroeien.

Het was er niet, en toch moest het er
zijn. Minister Van Bosse doorzag dat on-
middellij, en hoe ook, het moest er dus
komen.

En toen, in die verlegenheid, hebben de
mannen, aan wie deze zaak ter afdoening
was opgedragen, zich herinnerd, dat het
Synodale Genootschap een Synodale Com-
missie had, en door deze Synodale Com-
missie met de Regeering in verband stond.

Wetnu, als zij het ook zoo eens beproefden!
En zoo is toen die fameuse Synodale
Commissie in het leven getreden, die dus-
ver niets beteekende, omdat de kerk te le-
telij presbyteriaal bleef leven, en zich aan
haar eigen reglement niet stoorde, maar
die niettemin in dit Collegiale reglement
de ieroonlijst van het gebouw is.

En nu stemmen we volkomen toe, dat
men na eenmaal deze kroonlijst te hebben
aangebracht, alles deed wat doenlijk was,
om er het kwade effect van te voorkomen,
maar dit nam het kwaad niet weg.

De Synodale Commissie was er nu een-
maal. D. w. z. er was een stel mannen, die
ook als de vergadering uitging, met
macht over heel de kerk bekleed bleven.
Men had een permanent bestuur.

Een bestuur, dat als orgaan der gemeen-
schap aan de Regeering was aangesloten,
en een bestuur, dat op verlangen van de
provinciale Synoden, zelfs voor heel de ge-
meenschap handelen en besluiten kon.

Dit nu goed te willen praten is een on-
begonnen werk.

Het is nu eenmaal een collegiale en
hiërarchische uitwas, en is nooit presby-
teriaal te maken.

Water en vuur vermengt zich niet.

Dat dan ook deze Synodale Commissie,
dit oprichten van een genootschap, en dit
instellen van een vertakking van besturen
dusver zoo onschuldig bleef, is alleen daar-
aan te danken, dat heel dit Reglement niet
uit den geest der Christ. Geref. kerk was
voortgekomen, maar als noodmiddel haar
was opgelegd, en dat geheel zonder arg.

Men heeft geleefd alsof dit Reglement

niet bestond. Men heeft in de Synodale
Commissie gezeten, zonder macht te willen
uitoefenen. Men liet het als een dood paard
aan den boom gebonden, en zocht zooveel
doenlijk in zijn handelen en laten de pres-
byteriale paden.

Een schok kan het wegvallen van dit
Statuut dus niet teweegbrengen.

Integendeel het leven der Chr. Geref.
kerk zal er weer natuurlijker door worden.

Het is een keurslijf, dat ze zich aange-
schafte, maar nooit aangeregen heeft.

Slechts dit éne is er onaangenaam in,
dat men thans terug moet komen op een
gedanen stap, en alzoo erkennen moet, dat
men een min goeden weg koos.

Doch hoe hard zij ook voor „de lieden
van de wereld“ zij, voor Christenen kan
dit nooit anders dan een oorzaak van blijd-
schap wezen.

Van dwaling af te komen is hun lust en
liefde.

En voorts: „beter ten halve gekoerd
dan ten heele gedwaald“, blijft immers ook
onder hen de leus der verstandigen?

Ook al ware er van geen Vereniging
sprake, toch zouden onze Chr. Geref. broe-
deren, om des beginsels wille van dit fatale
Reglement al moeten, of 't zij vroeg 't zij
laat vermoord het hun kerken.

KUYPER.

Achtste Jaarvergadering van de Vereeniging voor hooger onderwijs op Gereformeerde grondslag, gehouden te Zwolle op 21 Junij.

Het „haantje van den toren“ had den hoofd-
dingen ook eindelijk gewend uit het gure Noord-
westen, en deze barre windstreek den staart
toegekeerd, waarop een milde morgenroos haar
kewist licht spreidde over zijn metalen veda-
rendos, toen velen in de vroege zich op-
maakten naar de „propre“ en vriendelijke stad
aan het Zwarte Water, Overijssels keurige hoofd-
stad, Zwolle.

Uit verschillende oorden van het land, lange
verschillende wegen trok men op... met
verschillend doel.

Eenzijds trok men naar het Zendingsest,
dat in den omtrek van de IJsselstad zou ge-
houden worden.

Doch door dien stroom heen bewoog zich
een andere schare, die ook wel opging ten
feestgeijde, maar optrok naar een kerkgebouw.

Het ging den trotschen St. Michael voorbij —
die juist bezig was zijn gewaad te vernieuwen,
doch zie, ook in het nieuw gewaad het oude
wezen bewaart, en den ouden trotschen trek
nog dieper trekt om den stanschen mond...

Ja, de St. Michaelkerk voorbij, waarop men
bezig is, of binnenkort bezig hoop te zijn,
naar ik van mijn gastheer vernam, „het beeld“
te vergulden, waaraan hij de opmerking vast-
knootte: „'t Was beter dat ze 't van binnen
weg gingen vergulden.“ En daar hij dit zoo
stellig uitsprak, zal 't wel zoo zijn.

De „St. Michael“ voorbij, naar het feest-
geijde van de Vereeniging, die het leven schonk
aan de Vrije Universiteit, en toen naar het
herbergzaam huis van de Christelijke Gerefor-
meerde broeders.

Mocht dit mischien hier en daar wat pijn-
lijk schijnen — de Heere had zooveel stof tot
danken gegeven, en ook zooveel oorzaak tot
vertoomdiging ontdekt, dat het de innerlijke
vreugde niet kon wegnemen, en ook de aan-
genamen indruk, dien Zwolles vroegere vesting-
werken op den vreemdeling maken, moest wel
medewerken tot een blijde stemming des harten,
te meer nu de Heere alles met gulden
sonneglans overtoog.

Zwolle is geen onzer eigenlijken vrienden; want
immers sprak het reeds in overvloedige tijden tot
het godvruchtig gemoed.

Toen in het laatste tijdperk vóór de Her-
vorming van 1517 onder de steeds zich verder
uitbreidende pauselijke heerschappij en dwinge-
landij, domheid en onmenselijkheid hoe langer
hoe meer ook ons goede vaderland overscha-
duwden, vooral onder de scharen der ambts-
dragers, toen werd het sommigen van edeler
ziele bang te moede, en zocht men en zom
men op middelen van herstel.

Een Maerland — wie kent Jacob van
Maerland niet? — streed reeds vóór 1300
„niet letteraars wapenen“, een goeden en
niet ongezegenen strijd, in zijn Rijnsbijbel
immers, en in wat wij meer treffelijk van hem
kennen. En even na 1300 leerde een Dekkers
reeds — denk aan St. Michael — „dat 't habijt
den menschen niet en heilich“.

En later was het een Gozewijn Tjaenen,
de Zwolsche kanunnik, die waarachtig optrad
tegen de kloosterlingen, — en nog weer later
Thomas à Kempis, de beroemde, en niet ten
onrechte beroemde, Zwollenaar, die van de
St. Agnietenhooge met toornigen blik neerzag
op de laatste, waartoe de voorgangers des
volks waren gekorven, en daar weklacht
paarde aan smeekebede, en daar mede de
zoete tonen deed hooren, die van het mysti-
sche specht in zijn binnenste nog ruichen tot
op dezen dag en, ontgaan van zich er mede men-
genden wanklant, nog menige ziel verkwikken.

Tonen als deze: „Christus had vele tegen-
sprekers en tegenstanders; en gij, wilt gij alleen
weldoeners en vrienden hebben?“ of: „Wilt gij
met mij heerschen (zegt de Heere), draag mij
het kruis achterna; want alleen de dienaars
des kruises vinden den weg der gelukzaligheid
en des waarachtigen lichtes.“ — Heere Jezus!
dewijl uw weg zoo eng en veracht bij de we-
reld is, geef mij, met verachting der wereld U
te volgen.“

Inderdaad, Zwolle is geen onbekende stad
voor de onzen, en de Initiatie (al wordt soms
beweerd dat zij niet van Thomas à Kempis) dankbaar
ontvangen uit de goede hand van IJssels
stedemaagd.

En ook, Zwolle heeft een nieuwen indruk ge-
graveerd in de harten der mannen en vrou-
wen — ook der ongetroude (en van hen niet
't minst) die daar de belangen der geliefde
hogeschool zijn komen hooren bespreken, en
die opgekomen zijn om God den Heere te
danken voor wat Hij in het afgelopen jaar
heeft gedaan, en om saam te bidden of Hij
weer medetrekke in het nieuwe.

Er werd verlangd naar het avonduur. Een
goede duizend menschen waren saamgekomen
in het gastrijke kerkgebouw om de bidstonden
bij te wonen, en vooraf door den bezielenden
mond van Dr. Geesink, tot gebed te worden
opgewekt en voorbereid, zoo 't Gode mocht
behalen.

En Dr. Geesink kwam, en stelde zich in het
midden van de vrienden en vriendinnen en
sprak tot hen, wat wij hier in enkele, breede
trekken vergeeven.

Na het zingen van Ps. 138: 7 en 8 en het
lezen van Spr. 8: 22—36, wijst spr. in een
inleidend woord op den tegenstand, dien de
stichting nog steeds ondervindt en ook merk-
baar is in het weigeren van een kerkgebouw
om voor haar te bidden; brengt hij zijn dank
aan de Christelijke Gereformeerde gemeente
van Zwolle, voor de heusche gastvrijheid waar-
mee zij haar behoeven afstond, en zegt de oor-
zaak van haat en tegenstand te moeten zoeken
in den grondslag onzer Vrije Universiteit.

Tot toetsing van dezen grondslag roept hij
naar Gods getuigenis en wat ons daar in: 1
Cor. 1: 13—25 te lezen wordt gegeven.

Verband en verdere opening dezer tek-
sten laat hij dijnast rusten, maar dringt op
den voorgroed te tegenstelling van menselijke
wijsheid en goddelijke dwaasheid.

In deze tegenstelling ligt heilige ironie, aan-
grijpend als die andere, waarvan Psalm 2 zingt
en waarvan spreker de eerste twee verzen op
de lippen van zijn hoorders legt.

Alnu gaat spr. na het begrip wijsheid te
hebben ontleed, ontwikkelen hoe de tegenstel-
ling van Paulus niet de menselijke wijsheid in
het algemeen, maar slechts een zekeren vorm
van een bepaalde verhouding geldt, en wel de
menselijke wijsheid die als product van de
bedorven rede, met verachting van het Woord
van het kruis, het geheel der dingen poogt
en zegt te verstaan. De wijsheid der wereld
die deze kennis wil verwezenlijken in het leven.

Daarop schets spr. deze wijsheid eerst op het ge-
bied van het Grieksch en dan op dat van het mo-
derne denken, en toont aan hoe zij telkens weer
door God tot dwaasheid gemaakt is. Tusschen
de menselijke wijsheid en de Universiteiten
wordt nu het verband aangewezen in de his-
torische ontwikkelingen van de Universiteits-
idee. Spr. wijst verder aan hoe die Universi-
teiten eertijds wel degelijk rekenen met
het Woord van het kruis, later van dezen grond-
slag afglieden en nu staan op dien van het
moderne denken en toont hier de gevolgen
voor land en volk van aan.

Hierna spreekt hij over het Woord van het
kruis, dat de wereldwijsheid dwaasheid acht,
maar waarin God juist zijn wijsheid openbaart.
Hij schetst ons de goddelijke wijsheid als
deugd naar en hypothese in het goddelijk We-
zen, de laatste Christus, het Woord, de Wi-
sheid Gods. Toont verder aan hoe de verdor-
ven rede, die Christus niet kent, maar eerst
verlicht door den Heiligen Geest Hem leer-
kennen door het Woord van het kruis, als god-
delijke wijsheid. Hoe deze zelfde goddelijke wijs-
heid echter niet alleen in het Woord van het
kruis, in de Schrift, maar in het scheppingsleven
schittert, maar slechts te zien en te kennen is door
den wedergeborenen. Hoe daarom het Woord van
het kruis zoo hechte grondslag is voor ons
zoeken naar kennis, ook naar die hogere
kennis welke de Universiteit zoekt. „Grond-
slag“ is dat Woord en dit, zegt spr., wijst op
verderen bouw, en eischt de ernstige, vaak
moeitvolle waarneming. „Gereformeerde“ heet
die grondslag, waarmee echter niets anders
wordt bedoeld dan het Woord van het kruis
in zijn meest zuiveren zin. Deze is de grond-
slag onzer Vrije Universiteit, de wijsheid de-
zer wereld moge haar daarom haten, wij weten
dat het dwaze Gods wijzer is dan de
menschen.

Na het zingen van Ps. 119: 9 ging spreker
voort in het gebed.

Ten slotte hief de vergadering nog het
sevendste vers van Ps. 80 aan, en verliet onge-
veer te negen uren het kerkgebouw.

Hiernede was deze „dag“ voorbijgegaan, en
vond de hartelijke gemeenschap der broeders
en zusters aangename gelegenheid tot vriend-
schappelijke omgang.

Een langzaam optrekkende mist liet de zo-
merische zonnestralen hier en daar reeds ha-
ten, toen de klok van negenen de vrienden op-
toep naar Odion. Wat daar is geschied, hoopen
we, als van intiemer aard, pas de volgende week
te vermelden.

Doch nu reeds dient de aloop gemeld der
publieke meeting die te twee uren ingeliks in
Odion, maar in de grotere Concertzaal ge-
houden werd.

Ook nu was de opkomst boven aller ver-
wachting groot, en waren de balkons tot in de
hanebalken bezet.

Dr. Kuyper presideerde en Dr. De Hartog
hield een referaat, waarin hij ongeveer dezen
gedachtengang ontwikkelde:

Een beroemd geleerde van de hogeschool
van Bologna, zei reeds in 1200, dat alle weten
en kennen tot één middelpunt moet geleid worden.

Een beginsel, dat in deze Gereformeerde landen
zijn hoogste uitdrukking gevonden heeft, doorden
men dit middelpunt zag in God. — Ook in
het rijk der wetenschappen toch is de vreeze
des Heeren het begin van alle wijsheid. Het
organisch verband der wetenschappen wordt
gekend en de solidariteit der studie gehandigd,
waar de Heere regeert over de erve der
wetenschap (1 Sam. 2: 3, Ps. 94: 10, Pred. 2: 26).

Zoodra men dit beginsel verloor trachtte
men — omdat men toch één middelpunt wilde
bewaren — dit punt te vinden in iets anders
dan in God, b.v. in den Staat of in de weten-
schap zelf, of waarna al niet! Maar juist los-
making van alle middelpunt was het gevolg.

Niet bij den ganschen universiteitskring maar
slechts bij een onderdeel, althans naar Gerefor-
meerde opvatting — bepaald de Referent de
aandacht der aanwezigen, en stelt deze stelling:

1. Naar den eisch der Gereformeerde beginselen
mag, in het verband van de padagogische roep-
ing der universiteiten, een hospitiu niet ont-
breken.

2. Wederkerig treedt, juist in dit verband, het
doel en het wezen van een hospitiu in het ware
licht.

De groote betekenis, die een hospitiu
voor de universitaire ontwikkeling heeft, is
bijna geheel uit het oog verloren. Eerst loont
de spreker, in tegenbeeld, hoe de „midde-
puntvliedende“ beweging op de universiteiten
gaande gemaakt, ook haar invloed heeft uit-
geoeft op bestaan en bestaanswijz van het
hospitiu.

Naarmate, door heel de historie, de Gere-
formeerde beginselen weken, wordt het hospi-
tium lossen van de academie, om ten slotte
alleen kosnisme te worden, geheel buiten ver-
band met de school.

Verzorging nu van het lichaam is zeer zeker
noodig, en ook in den bloeitijd der Gerefor-
meerde beginselen had men er oog voor, en
sprak men van „ontfangst en onderhoud van
jonge bejaamde studenten“ — maar dit is niet
het onderscheidende kenmerk van een „hospi-
tium“. Dit toch is van hooger conditie:
het is een vriendelijk thuis in leeren en
leven, en moet dan ook als zodanig een
plantsoen zijn in den hof der wetenschappen.
Zoo is het Collegium theologiae te Leiden ge-
sloegen.

Nuttigsteaande de groote voortvruwende en op-
dringende schare — die de politie niet kon beletten —
heerschte de grootste eerbied en stilte op het graf.
Dit ook door den ijver der politie en van het Dag-
blisch bestuur, waarvan de twee Weelhouders, de heeren
Mr. Gallé en Mr. v. d. Dussen, ook op de begraf-
plaats aanwezig waren.

Van het graf van „Vader Brummelkamp“
brengt de Bazaar ons nog rijke mededeeling,
waarin we tweelei opnemen.

Vooreerst de pijnlijke ure, die Prof. Van
Velzen doorleefde.

In vele bladen lezen wij, dat Prof. Van Velzen sdoor
twee broeders „gestond“, tot de menigte sprak. Dit
is zoo: en zEw, was ook zoo zwak, door een zenuw-
aanval in de spraakorganen, dat hij den Rector zijne
beurt reeds had afgeleid. Op antwoorden heeft hij
het toch gedaan. De intonatie van den gesproken gyl-
lard deed die beleumtering en ewalheid beestelen,
doch was daardoor des te angrijpende. — De stand-
plaats, al te dicht bij den grafkuil, om de groote
menigte — een twee duizend menschen — voegde
hier echter ook toe bij: ook andere broeders moesten
soms gesmeuld worden. — Men veromraste zich voorts
niet. Vader Van Velzen is tot op heden elken dag
gebeden, en welvarend, en gaat heden weder een
gehoort, door Gods goedheid, en geeft nog zijne
collegen.

Nuttigsteaande de groote voortvruwende en op-
dringende schare — die de politie niet kon beletten —
heerschte de grootste eerbied en stilte op het graf.
Dit ook door den ijver der politie en van het Dag-
blisch bestuur, waarvan de twee Weelhouders, de heeren
Mr. Gallé en Mr. v. d. Dussen, ook op de begraf-
plaats aanwezig waren.

Van het graf van „Vader Brummelkamp“
brengt de Bazaar ons nog rijke mededeeling,
waarin we tweelei opnemen.

Vooreerst de pijnlijke ure, die Prof. Van
Velzen doorleefde.

In vele bladen lezen wij, dat Prof. Van Velzen sdoor
twee broeders „gestond“, tot de menigte sprak. Dit
is zoo: en zEw, was ook zoo zwak, door een zenuw-
aanval in de spraakorganen, dat hij den Rector zijne
beurt reeds had afgeleid. Op antwoorden heeft hij
het toch gedaan. De intonatie van den gesproken gyl-
lard deed die beleumtering en ewalheid beestelen,
doch was daardoor des te angrijpende. — De stand-
plaats, al te dicht bij den grafkuil, om de groote
menigte — een twee duizend menschen — voegde
hier echter ook toe bij: ook andere broeders moesten
soms gesmeuld worden. — Men veromraste zich voorts
niet. Vader Van Velzen is tot op heden elken dag
gebeden, en welvarend, en gaat heden weder een
gehoort, door Gods goedheid, en geeft nog zijne
collegen.

Nuttigsteaande de groote voortvruwende en op-
dringende schare — die de politie niet kon beletten —
heerschte de grootste eerbied en stilte op het graf.
Dit ook door den ijver der politie en van het Dag-
blisch bestuur, waarvan de twee Weelhouders, de heeren
Mr. Gallé en Mr. v. d. Dussen, ook op de begraf-
plaats aanwezig waren.

sticht „tot goede kennis en „Einheitlichkeit“
en opdat de Christelijke Gereformeerde religie
vriethaar mocht worden gemaakt tot leer en
oefening, tot stichting en onderwijzing, en op-
dat er afbreuk aan dwaling en ketterijen ge-
schiede.“

Allereerst voor de inwonenden, maar ook
voor die buiten woonden, die den lof der
studien wenschten te versieren met een zede-
lijken en godvruchtigen levenswandel.

Alzo een „queekhof“, „waarin de jonge-
lingen van jongs op in talen, wetenschappen
en de ware religie geoefent, en waarin ze met
wapenen om de waarheid voor te staen en de
leugen te bestrijden, voorzien zouden worden,
waeruit comen mochten campioenen om 't
Christenrijk vromelij te beschermen en de
tyranie des antichristi standvastelyk te ver-
storen...“ hoofden om 't volk met leere en
exempel te leijden.“

Just het innig verband tusschen leeren en
leven wordt er aanvaard; en het is een on-
misbare factor in het verband van het univer-
sitair organisme.

In leeren, leven en saamenleven komt het doel
van een hospitiu uit.

Voor tot de nadere besprekking hiervan over
te gaan toont de spreker aan, dat de univer-
siteiten, die het centrum verlaten hebben,
dat alleen in Gods Woord vaststaat, het on-
derling verband der wetenschappen utrullen
voor bloote vakstudie, en een dualisme schep-
pen tusschen hoofd en hart, en ook den eisch
van het leven terugleiden tot ieders persoon-
lijke opvatting en tot louter wilkeur. Waarmee
natuurlijk niet gezegd is, dat dit alles met
voorbereidingen rade geschiedt.

De intensieve eenheid van leeren en leven, de
rechte wijding van het leven, en de wederke-
rige invloed van het saamenleven worden belichaamd
in een hospitiu op Gereformeerde grondslag.

De intensieve eenheid van leeren en leven: In
het hospitiu wordt alles, wat op de school
wordt geleerd door „de homichmakende bijen“
saamgebracht als „in zeer gevoelige en nut-
tige bijencomen“, om daar vergaderd en ver-
meerderd te worden tot voedenden honig, waarbij
Gods Woord bron is en middelpunt.

De rechte wijding van het leven: Naar Gods
barmhartig bestel is ons huis het middelpunt
des levens. Den jongeling nu, die zijn thuis
verlaten heeft, en omringd is van verleiding
en allerlei gevaren, ontsluit het hospitiu een
veilig toevluchtsoord, waar hij vastigheid vindt
voor zijn voet, en voor de worsteling des le-
vens zich kan sterken, 't zij tezaam, 't zij in
de stille eenzaamheid. In den weg der midde-
len is het een „queekhof“ in den hof der
wetenschappen, waar stekken en planten ge-
stekt en getrokken worden, die, onder den
zegen des Heeren, een milden glans en toon
brengen langs de paden, waarmee het leven
den hof der wetenschappen „doorworstelt“.

Dit heerlijk voordeel nu ontvalt aan die
Universiteiten, die het Gereformeerde beginsel
hebben laten varen, en met haar eenzijdige
wetenschappelijke roeping, geen hospitiu noodig
hebben.

Doch ons beginsel schenkt ons dit gezegend
thuis, „waar godsvrucht en wijsheid, leeren
en leven saamgaan, waar de godsvrucht den
voortocht heeft.“

Wederkerige invloed van het saamenleven. Waar
het rechte beginsel der gezelligheid ontbreekt,
wordt de wet der samenleving vaak tot een
last en tot een vloek, want de trek der gezell-
igheid wordt een trekken der verleiding, en
geeft het stof tot de klacht: „Als een schip
zonder stuur, zoo is mijn leven...“ en als ik
denk metgezellen te treffen, leeren zij mij al
wat leelijk en lieftelijk is.“

Maar, aan den anderen kant, naar het echte
beginsel der gezelligheid, heeft Edmann gelijk,
als hij zegt, dat de student zich al moeilijk
anders kan ontwikkelen, dan in „gemeenschap.“

In gezonde gemeenschap, met eenigheids
geestes, treedt het leven in de wederkerige
betrekking van geven en nemen, raden en dien-
nen, lijd en lieven, hebben en helpen.

Zoo is het hospitiu het levenscentrum in
leeren en onderling verkeer. Tucht op elkaar
oefenen; elanders individualiteit eerbiedigen;
gehoorzaam zijn en toch zelfstandig; dienen
en toch heerschen; be